

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

JAN MAZÁK

της 16ης Δεκεμβρίου 2010¹

I — Εισαγωγή

1. Με την υπό κρίση αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, σε ποια έκταση, εθνική αρχή ανταγωνισμού μπορεί να γνωστοποιεί πληροφοριακά στοιχεία που της διαβιβάστηκαν εκουσίως από μέλη συμπράξεως, σύμφωνα με το πρόγραμμα επιείκειας της αρχής αυτής, σε ζημιωθέντα τρίτο προκειμένου να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως για την φερόμενη ζημία που υπέστη από τη σύμπραξη. Το Δικαστήριο καλείται ειδικότερα να εξετάσει αν η γνωστοποίηση τέτοιων πληροφοριακών στοιχείων θα μπορούσε να διακυβεύσει την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και το σύστημα συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών, δυνάμει των άρθρων 11 και 12 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης².

2. Κατά τη γνώμη μου, με την υπό κρίση αίτηση για την έκδοση προδικαστικής

αποφάσεως, το Δικαστήριο πρέπει, ειδικότερα, να σταθμίσει τα πιθανώς αντικρουόμενα συμφέροντα, αφενός, της διασφάλισης της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων επιείκειας που έχουν θεσπισθεί για τον εντοπισμό, την τιμωρία και τελικώς την αποτροπή της δημιουργίας παράνομων συμπράξεων δυνάμει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, και, αφετέρου, του δικαιώματος κάθε προσώπου να προβάλλει αξιώσεις αποζημιώσεως για τη ζημία που υπέστη εκ των εν λόγω συμπράξεων.

3. Ως εκ τούτου, στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο πρέπει να σταθμίσει τα προφανώς αντικρουόμενα συμφέροντα, αφενός, της διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και, αφετέρου, της δυνατότητας τυχόν ζημιωθέντος να έχει πρόσβαση σε πληροφοριακά στοιχεία³, τα οποία θα προσκομιστούν ως αποδείξεις στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως κατά μέλους συμπράξεως και τα οποία, ως εκ τούτου, μπορούν να συμβάλλουν στο να διασφαλιστεί το δικαίωμα του εν λόγω ζημιωθέντος να ασκήσει αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα στα πολιτικά δικαστήρια για παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Το θεμελιώδες δικαίωμα ασκήσεως αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος στις περιπτώσεις αυτές κατοχυρώνεται, κατά τη γνώμη μου, από το άρθρο 47, σε συνδυασμό με το άρθρο 51,

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — ΕΕ 2003, L 1, σ. 1.

3 — Στοιχεία τα οποία κατέχει δημόσια αρχή κράτους μέλους, εν προκειμένω, εθνική αρχή ανταγωνισμού ορισθείσα σύμφωνα με το άρθρο 35 του κανονισμού 1/2003.

παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)⁴, όπως έχει ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ)⁵ σχετικά με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και της σχετικής νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

II — Η κύρια διαδικασία και το προδικαστικό ερώτημα

4. Με αποφάσεις του Ιανουαρίου 2008, οι οποίες εν τω μεταξύ κατέστησαν εκτελεστές, η Bundeskartellamt της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (ομοσπονδιακή αρχή ανταγωνισμού), στηριζόμενη, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 81 ΕΚ (νυν άρθρο 101 ΣΛΕΕ), επέβαλε πρόστιμα συνολικού ύψους 62000000 εκατομμυρίων ευρώ εις βάρος των τριών μεγαλύτερων παραγωγών χαρτιού διακοσμήσεως (ειδικό χαρτί επιστρώσεως κατεργασμένου ξύλου) στην Ευρώπη και πέντε

ατομικώς ευθυνομένων προσώπων λόγω συμφωνιών σε θέματα τιμών και αδρανοποίησης των ικανοτήτων παραγωγής. Οι αποφάσεις αυτές στηρίζονταν, μεταξύ άλλων, σε πληροφοριακά στοιχεία και έγγραφα, τα οποία είχε λάβει η Bundeskartellamt στο πλαίσιο του προγράμματός της επεικειάς.

5. Η Pfleiderer AG (στο εξής: Pfleiderer) αγοράζει χαρτί διακοσμήσεως και περιλαμβάνεται στους τρεις μεγαλύτερους παγκοσμίως παραγωγούς κατεργασμένου ξύλου, τελικών προϊόντων επιφανείας και επικαλυπτικών φύλλων δαπέδου. Δήλωσε ότι κατά τα τρία τελευταία έτη είχε προμηθευθεί από τους εγκαλούμενους παραγωγούς χαρτιού διακοσμήσεως εμπορεύματα αξίας άνω των 60000000 ευρώ. Στο πλαίσιο προπαρασκευής για την άσκηση αγωγών αποζημιώσεως, ζήτησε από τη Bundeskartellamt, με έγγραφο της 26ης Φεβρουαρίου 2008, να της παρασχεθεί πλήρης πρόσβαση στους φακέλους που αφορούσαν τη σχετική με συμπράξεις διαδικασία επιβολής προστίμων για «χαρτί διακοσμήσεως».

6. Όταν η Pfleiderer έλαβε τις, υπό μορφή που τις καθιστούσε ανώνυμες, πράξεις επιβολής προστίμου, καθώς και έναν κατάλογο του αποδεικτικού υλικού που είχε συλλεγεί κατά την έρευνα, ζήτησε ρητώς με δεύτερη αίτηση να έχει, επίσης, πρόσβαση στις αιτήσεις υπαγωγής σε καθεστώς επεικειάς, τα εκουσίως διαβιβασθέντα έγγραφα των προστατευόμενων μαρτύρων, καθώς και το συλλεγέν αποδεικτικό υλικό. Με έγγραφο της 14ης Οκτωβρίου 2008, η Bundeskartellamt γνωστοποίησε στην Pfleiderer ότι προτίθετο να κάνει δεκτή την αίτηση μόνον εν μέρει και

4 — Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ, «[η] Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες».

5 — Υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 3 ΣΕΕ, «[τ]α θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.» Βλ., επίσης, το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, το οποίο ορίζει ότι «[σ]τον βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλεια τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δικαίο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία».

να περιορίσει την πρόσβαση στο περιεχόμενο του φακέλου της διαδικασίας, από το οποίο είχαν απαλειφθεί επαγγελματικά απόρρητα, εσωτερικά έγγραφα και έγγραφα κατά την έννοια του σημείου 22 του προγράμματος επιεικείας της Bundeskartellamt⁶.

7. Η Pfleiderer προσέφυγε κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Amtsgericht Bonn (Ειρηνοδικείου Βόννης).

8. Το Amtsgericht Bonn εξέδωσε κατ' αρχάς, στις 3 Φεβρουαρίου 2009, διάταξη, με την οποία ουσιαστικά δικαίωνε την Pfleiderer. Το Amtsgericht έκρινε ότι, κατά το άρθρο 406e του Strafprozessordnung (γερμανικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, στο εξής: StPO)⁷,

6 — Το σημείο 22 της ανακοίνωσης 9/2006 της Bundeskartellamt για τη μη επιβολή και τη μείωση προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων —πρόγραμμα επιεικείας— της 7ης Μαρτίου 2006 προβλέπει ότι «[ό]ταν υποβάλλεται αίτηση περί μη επιβολής ή μείωσης προστίμου, η Bundeskartellamt, στο πλαίσιο της παρεχόμενης από τον νόμο διακριτικής ευχέρειας της, δεν θα κάνει δεκτές αιτήσεις τρίτων ιδιωτών που ενδιαφέρονται για πρόσβαση στον φάκελο ή για παροχή πληροφοριών, στις περιπτώσεις που αφορούν την αίτηση υπαγωγής σε καθεστώς επιεικείας και το σχετικώς παρασχεθέν από τον αιτούντα αποδεικτικό υλικό.» Η ανακοίνωση είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο: http://www.bundeskartellamt.de/wEnglisch/download/pdf/06_Bonusregelung_e.pdf

7 — Το άρθρο 406e του StPO, με τίτλο «Πρόσβαση στα στοιχεία του φακέλου», ορίζει τα εξής:
 «(1) Δικηγόρος δύναται για λογαριασμό του ζημιωθέντος να λάβει γνώση των στοιχείων του φακέλου, τα οποία βρίσκονται στη διάθεση του δικαστηρίου ή πρέπει να του υποβληθούν εφόσον έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, καθώς και να λάβει γνώση των αποδεικτικών στοιχείων που έχουν τεθεί υπό τη φύλαξη της αρχής, εφόσον αποδεικνύει ότι έχει εύλογο προς τούτο συμφέρον [...]
 (2) Η πρόσβαση στα στοιχεία του φακέλου αποκλείεται, όταν συντρέχουν υπέρτερα συμφέροντα του κατηγορουμένου ή τρίτον άγια προστασίας. Η πρόσβαση αυτή μπορεί να αποκλεισθεί, αν ενδέχεται να τεθεί σε κίνδυνο ο σκοπός της έρευνας ή αν τούτο μπορεί να επιφέρει σημαντική επιβράδυνση της διαδικασίας [...].»

το οποίο ρυθμίζει την πρόσβαση ζημιωθέντων στον φάκελο, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, και το οποίο, κατά το άρθρο 46, παράγραφος 1, και παράγραφος 3, τέταρτη φράση, τελευταίο εδάφιο, του Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (γερμανικού νόμου περί παραβάσεων διοικητικής φύσεως, στο εξής: OWiG), έχει κατ' αναλογία εφαρμογή σε αφορώσεως συμπράξεις διαδικασίες παραβάσεων διοικητικής φύσεως, δικηγόρος ενεργών για λογαριασμό του ζημιωθέντος μπορεί να λάβει γνώση των στοιχείων του φακέλου καθώς και των αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονται στην κατοχή των αρχών, εφόσον αποδεικνύει ότι έχει εύλογο προς τούτο συμφέρον. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η Pfleiderer πρέπει να θεωρηθεί ως ζημιωθείσα, δεδομένου ότι απαιτείται να ληφθεί ως βάση ότι, λόγω της συμπράξεως, κατέβαλε υπερβολικά μεγαλύτερες τιμές για τα εμπορεύματα που προμηθεύθηκε από τα μέλη της συμπράξεως. Εύλογο συμφέρον υφίσταται, επίσης, όταν με την πρόσβαση στον φάκελο ο ζημιωθείς αποσκοπεί στην προετοιμασία του για την άσκηση αγωγών αποζημιώσεως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Πρόσβαση πρέπει, επίσης, να παρέχεται σε στοιχεία του φακέλου, τα οποία οι αιτούντες την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιεικείας έθεσαν εκουσίως στη διάθεση της Bundeskartellamt και, κατά συνέπεια, συνιστούν πληροφοριακά στοιχεία κατά την έννοια του σημείου 22 του προγράμματος επιεικείας της Bundeskartellamt. Το δικαίωμα προσβάσεως στον φάκελο είναι περιορισμένο σε σχέση με τα επαγγελματικά απόρρητα και τα εσωτερικά έγγραφα [δηλαδή συμβουλευτικά σημειώματα της Bundeskartellamt ή αλληλογραφία στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου ανταγωνισμού (ΕΔΑ) για την κατανομή των υποθέσεων]. Η έκτασή του πρέπει να προσδιορίζεται κατόπιν σταθμίσεως των αντικρουόμενων συμφερόντων και περιορίζεται στα στοιχεία του φακέλου που είναι αναγκαία για τη θεμελίωση των αξιώσεων αποζημιώσεως.

9. Κατόπιν αιτιάσεως προβληθείσας κατά της διατάξεως αυτής, το Amtsgericht Bonn επανέφερε τη διαδικασία στο προ της εκδόσεως της διατάξεως στάδιό της. Καίτοι δεν επιθυμεί να αναθεωρήσει την εκτίμησή του επί του νομικού ζητήματος, το Amtsgericht φρονεί ότι με την επιδιωκόμενη απόφαση θα κριθούν σιωπηρώς ασυμβίβαστες προς το άρθρο 406ε του StPO και το άρθρο 46, παράγραφος 1, του OWiG οι ισχύουσες ρυθμίσεις του προγράμματος επιεικείας της Bundeskartellamt. Το Amtsgericht παραπέμπει ιδίως στο σημείο 22 του προγράμματος επιεικείας της Bundeskartellamt.

10. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επιδιωκόμενη απόφαση μπορεί να αντιβαίνει στα άρθρα 11 και 12 του κανονισμού 1/2003 και στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου 10 ΕΚ (νυν άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ) σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ. Κατά το αιτούν δικαστήριο, τα άρθρα 11 και 12 του κανονισμού 1/2003 υποχρεώνουν την Επιτροπή και τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών να συνεργάζονται στενά και να προβλέπουν την αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά μέσα στο πλαίσιο της διαδικασίας για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΕΚ (νυν άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ). Η αποτελεσματικότητα και λειτουργικότητα αυτών των διατάξεων μπορούν να καθιστούν αναγκαία, σε διαδικασίες επιβολής προστίμων βάσει του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ, την άρνηση παροχής σε ζημιωθέντες τρίτους, προσβάσεως σε αιτήσεις υπαγωγής σε καθεστώς επιεικείας και σε έγγραφα που παρέδωσαν εκουσίως προστατευόμενοι μάρτυρες. Αν η Bundeskartellamt υποχρεωνόταν να μειώσει αυτό το επίπεδο προστασίας προκειμένου να παράσχει σε τρίτους, κατ' αντίθεση προς το σημείο 22 του

προγράμματός της επιεικείας, πρόσβαση σε αιτήσεις υπαγωγής σε καθεστώς επιεικείας, τούτο θα είχε δύο σοβαρές συνέπειες.

11. Πρώτον, η Επιτροπή δεν θα έθετε πλέον στη διάθεση της Bundeskartellamt πληροφορίες που στηρίζονται σε αιτήσεις υπαγωγής σε καθεστώς επιεικείας. Ούτε τα λοιπά μέλη του ΕΔΑ θα της διαβίβαζαν πλέον τέτοιες πληροφορίες, καθόσον οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού των άλλων κρατών μελών έχουν διαμορφώσει την προστασία από την άντληση στοιχείων στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων τους επιεικείας κατά την έννοια του προτύπου ΕΔΑ.⁸ Ως εκ τούτου, όχι μόνο θα διαταρασσόταν αισθητά η συνεργασία εντός του ΕΔΑ, αλλά και δεν θα ήταν πλέον δυνατή η αποτελεσματική κατανομή των υποθέσεων εντός του δικτύου αυτού. Ως εκ τούτου, θα καθίστατο αμφίβολη η όλη λειτουργική ικανότητα του ΕΔΑ.

12. Δεύτερον, θα υφίστατο ο κίνδυνος να επιδείξουν οι επιχειρήσεις απροθυμία συνεργασίας στο πλαίσιο προγραμμάτων επιεικείας και, κατά συνέπεια, να μη καταγγέλλονται συμπράξεις και να παραμένουν μυστικές,

8 — Εκδόθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 2006 και είναι διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο http://ec.europa.eu/competition/ecp/model_leniency_en.pdf.

δεδομένου ότι ο αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς επιεικειάς θα είχε τον φόβο ότι τα έγγραφα και οι πληροφορίες που παρέσχε εκουσίως θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν εναντίον του στο πλαίσιο αγωγών αποζημιώσεως. Ως εκ τούτου, ο αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς επιεικειάς θα περιερχόταν σε δυσμενέστερη θέση σε σύγκριση με άλλα μέλη της συμπράξεως, τα οποία δεν συνευγάζονται με τις αρχές ανταγωνισμού.

13. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, το Amtsgericht αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού —ιδίως τα άρθρα 11 και 12 του κανονισμού 1/2003, καθώς και το άρθρο 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ— την έννοια ότι οι ζημιωθέντες από μια σύμπραξη δεν μπορούν, προκειμένου να προβάλουν αξιώσεις αστικού δικαίου, να έχουν πρόσβαση σε αιτήσεις υπαγωγής σε καθεστώς επιεικειάς, ή σε πληροφοριακά στοιχεία και έγγραφα που παρασχέθηκαν εν προκειμένω εκουσίως από αιτούντες την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιεικειάς και τα οποία έλαβε η αρχή ανταγωνισμού κράτους μέλους, βάσει προγράμματος επιεικειάς, στο πλαίσιο διαδικασίας επιβολής προστίμου, σκοπούσας (επίσης) στην εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ;»

III — Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

14. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι εταιρίες Pfleiderer, Firma Felix Schoeller Holding GmbH & Co. KG και Firma Technocell Dekor GmbH & Co. KG, Arjo Wiggins Deutschland GmbH, η Βελγική, η Τσεχική, η Γερμανική, η Ολλανδική, η Κυπριακή, η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση, η Επιτροπή και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ. Στις 14 Σεπτεμβρίου 2010 πραγματοποιήθηκε επ' ακροατηρίου συζήτηση. Η Βελγική, η Κυπριακή και η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν κατέθεσαν παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Η εταιρία Munksjõ Paper GmbH διατύπωσε παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

15. Η Pfleiderer φρονεί ότι η υπόθεση της κύριας δίκης συνιστά αμιγώς εθνική διαφορά, η οποία στηρίζεται στο γερμανικό δικονομικό δίκαιο. Υποστηρίζει ότι το Amtsgericht ορθώς αποφάσισε ότι η άρνηση παροχής προσβάσεως στα επίμαχα πληροφοριακά στοιχεία του προγράμματος επιεικειάς, βάσει του σημείου 22 του προγράμματος επιεικειάς της Bundeskartellamt, ήταν ασυμβίβαστη προς το άρθρο 406ε του StPO. Η Pfleiderer εκτιμά ότι στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Amtsgericht πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση, καθόσον οι σχετικοί κανόνες της ΕΕ δεν είναι επαρκώς προσδιορισμένοι και τα τυχόν άλλα ερμηνευτικά μέσα, όπως το πρότυπο πρόγραμμα επιεικειάς του ΕΔΑ, στερούνται όχι μόνον ακρίβειας, αλλά και του αναγκαίου δεσμευτικού χαρακτήρα.

16. Οι εταιρίες Firma Felix Schoeller Holding GmbH & Co. KG και Firma Technocell Dekor GmbH & Co. KG, Arjo Wiggins Deutschland GmbH, η Βελγική, η Τσεχική, η Γερμανική, η Ολλανδική, η Κυπριακή, η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση φρονούν, κατ' ουσίαν, ότι οι ζημιωθέντες από μια σύμπραξη δεν μπορούν, προκειμένου να προβάλουν αξιώσεις αστικού δικαίου, να έχουν πρόσβαση σε αιτήσεις υπαγωγής σε καθεστώς επιείκειας, ή σε πληροφοριακά στοιχεία και έγγραφα που παρασχέθηκαν εκουσίως από αιτούντες την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας και τα οποία έλαβε η εθνική αρχή ανταγωνισμού, βάσει προγράμματος επιείκειας, στο πλαίσιο διαδικασίας επιβολής προστίμου, σκοπούσας, μεταξύ άλλων, στην εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

17. Η Επιτροπή εκτιμά, κατ' ουσίαν, ότι επιβάλλεται διάκριση μεταξύ των εκούσιων δηλώσεων αιτούντων την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας περί των όσων γνωρίζουν για ορισμένη σύμπραξη και του ρόλου τους σε αυτή, οι οποίες προετοιμάστηκαν ειδικώς για να υποβληθούν στο πλαίσιο εθνικού προγράμματος επιείκειας⁹, και οι οποίες είναι γνωστές ως «εταιρικές δηλώσεις», και των λοιπών προϋφιστάμενων εγγράφων που προσκομίστηκαν από τον αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας. Φρονεί ότι οι ζημιωθέντες από ορισμένη σύμπραξη δεν πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εταιρικές δηλώσεις, προκειμένου να προβάλουν αξιώσεις αστικού δικαίου, καθόσον τούτο θα έθετε σε δυσμενέστερη θέση στο πλαίσιο πολιτικής δίκης τον αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας σε σύγκριση με άλλα μέλη

της συμπράξεως, διακυβεύοντας, ως εκ τούτου, την αποτελεσματικότητα του προγράμματος επιείκειας. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η πρόσβαση στα λοιπά έγγραφα που έχει προσκομίσει ο αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας πρέπει να εκτιμάται ανά περίπτωση. Η Επιτροπή επικαλείται αναλογία με την πρακτική της σε σχέση με τη διαβίβαση σε εθνικά δικαστήρια πληροφοριακών στοιχείων που έχει στην κατοχή της, βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003¹⁰.

18. Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ εκτιμά ότι, δεδομένου ότι η πλειονότητα των υφιστάμενων προγραμμάτων επιείκειας στην ΕΕ προβλέπει προφορική διαδικασία¹¹ σκοπούσα στην προστασία των εταιρικών δηλώσεων από τη διαδικασία εξευρέσεως αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο πολιτικής δίκης με αντικείμενο αγωγή αποζημιώσεως, ούτε η αποτελεσματικότητα του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ ούτε οποιαδήποτε διάταξη της οικείας νομοθεσίας αποκλείουν εθνική ρύθμιση προβλέπουσα τη δυνατότητα προσώπου, το οποίο πρόκειται να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως κατά μετεχόντων σε μυστική παράνομη σύμπραξη, να έχει πρόσβαση σε

9 — Βλ., κατ' αναλογία, το σημείο 31 της ανακοινώσεως της Επιτροπής του 2006 σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) (στο εξής: ανακοίνωση του 2006), ΕΕ 2006, C 298, σ. 17.

10 — Βλ., επίσης, την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ κατά την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΕΚ (ΕΕ 2004, C 101, σ. 54). Το σημείο 26 ορίζει ότι «η Επιτροπή δύναται να αρνηθεί την αποστολή πληροφοριών σε εθνικό δικαστήριο για υπερβάλλοντες λόγους που σχετίζονται με την ανάγκη διασφάλισης των συμφερόντων της Κοινότητας ή προκειμένου να αποτραπεί οποιαδήποτε ανάμειξη στη λειτουργία και ανεξαρτησία της, ιδίως με την υπονόμευση της εκπλήρωσης των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί [...] Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν θα αποστείλει σε εθνικό δικαστήριο πληροφορίες που τις παρασχέθηκαν εκουσίως από αιτούντα την υπαγωγή του σε πρόγραμμα επιείκειας χωρίς τη συναίνεσή του».

11 — Βλ., για παράδειγμα, το σημείο 32 της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9). Βλ., επίσης, το σημείο 28 του προτύπου προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 8).

έγγραφα που κατέχει η εθνική αρχή ανταγωνισμού του οικείου κράτους μέλους στο πλαίσιο προγράμματος επιείκειας.

Συμβουλίου και της Επιτροπής¹² και η σχετική νομολογία του Δικαστηρίου, καθόσον τούτο θα μπορούσε να περιορίσει παρανόμως το προφανώς ευρύτερο δικαίωμα προσβάσεως του ζημιωθέντος, όπως η Pflaederer, σε αποδεικτικά στοιχεία, για τη θεμελίωση αστικής αξιώσεως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, βάσει του άρθρου 406ε του StPO.

IV — Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

19. Κατά τη γνώμη μου, είναι χρήσιμο να επισημανθούν ορισμένα σχετικά ζητήματα, τα οποία αφορούν την κύρια δίκη και προκύπτουν από τη διάταξη περί παραπομπής. Πρώτον, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η πρόσβαση στα συγκεκριμένα επίμαχα πληροφοριακά στοιχεία δεν ζητείται από ιδιώτη βάσει εθνικών κανόνων περί διαφάνειας. Αντιθέτως, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η Pflaederer, κατ' αρχήν, έχει συγκεκριμένα δικονομικά δικαιώματα βάσει της γερμανικής νομοθεσίας περί προσβάσεως σε πληροφοριακά στοιχεία που κατέχει η Bundeskartellamt, τα οποία αφορούν τη σύμπραξη λόγω του ότι η Pflaederer θεωρείται ζημιωθείσα από τη σύμπραξη και έχουσα έννομο συμφέρον να ζητήσει την εν λόγω πρόσβαση στο πλαίσιο προετοιμασίας της για την άσκηση αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το δικαστήριο επιτρέπει την πρόσβαση βάσει του άρθρου 406ε του StPO όχι στην ίδια την Pflaederer, αλλά στον δικηγόρο της. Ως εκ τούτου, αντενδείκνυται οποιαδήποτε αναλογία με τους κανόνες περί διαφάνειας και προσβάσεως του κοινού σε έγγραφα που προβλέπουν, για παράδειγμα, ο κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του

20. Δεύτερον, η έρευνα της συγκεκριμένης παραβάσεως των επίμαχων διατάξεων του δικαίου του ανταγωνισμού στην υπόθεση της κύριας δίκης περατώθηκε με την έκδοση αποφάσεως περί επιβολής προστίμου δυνάμει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, η οποία δεν υπόκειται πλέον σε δικαστικό έλεγχο. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η πρόσβαση στα αμφισβητούμενα πληροφοριακά στοιχεία δεν μπορεί να διακυβευεί την έρευνα της συγκεκριμένης παραβάσεως ή να επηρεάζει το αποτέλεσμα της έρευνας αυτής. Η υπό κρίση υπόθεση πρέπει, συνεπώς, να διακριθεί από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ζημιωθείς ζητεί πρόσβαση σε πληροφοριακά στοιχεία που βρίσκονται στην κατοχή εθνικής αρχής ανταγωνισμού πριν από την έκδοση αποφάσεως της εν λόγω αρχής βάσει του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ. Εντούτοις, εξακολουθεί να τίθεται το ζήτημα αν η πρόσβαση στην επίμαχη κατηγορία πληροφοριακών στοιχείων, δηλαδή σε πληροφοριακά στοιχεία και έγγραφα που έχουν παρασχεθεί εκουσίως στο πλαίσιο προγράμματος επιείκειας, μπορεί να διακυβευθεί εν γένει τη διαδικασία έρευνας των παραβάσεων του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και, ως εκ τούτου,

12 — ΕΕ 2001, L 145, σ. 43. Επισημαίνεται ότι, με τις παρατηρήσεις τους ενώπιον του Δικαστηρίου, οι εταιρίες Firma Felix Schoeller Holding GmbH & Co. KG και Firma Technocell Dekor GmbH & Co. KG, η Γερμανική και η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή εξέφρασαν αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα κατ' αναλογία εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού στο πλαίσιο αυτό.

την εφαρμογή των διατάξεων αυτών από την Bundeskartellamt και άλλες εθνικές αρχές ανταγωνισμού, σύμφωνα με τις εξουσίες και τα καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί δυνάμει του κανονισμού 1/2003.

στοιχεία διαβιβασθέντα σε εθνική αρχή ανταγωνισμού από αιτούντα την υπαγωγή του στο καθεστώς επιείκειας.

21. Τρίτον, το υποβληθέν από το Amtsgericht προδικαστικό ερώτημα επικεντρώνεται στην πρόσβαση σε πληροφοριακά στοιχεία και έγγραφα που έχουν παρασχεθεί από αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το Amtsgericht αποφάνθηκε ότι το δικαίωμα προσβάσεως είναι περιορισμένο όσον αφορά τα επαγγελματικά απόρρητα και εσωτερικά έγγραφα¹³. Από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι το Amtsgericht επιθυμεί να αναθεωρήσει την εκτίμησή του επί του ζητήματος αυτού. Ως εκ τούτου, με τις παρούσες προτάσεις, θα εξετάσω το ζήτημα της προσβάσεως σε πληροφοριακά στοιχεία και έγγραφα παρασχεθέντα από αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας, επί τη βάση ότι δεν περιέχουν επαγγελματικά απόρρητα ούτε συνιστούν εσωτερικά έγγραφα.

V — Εκτίμηση

22. Με το ερώτημά του, το Amtsgericht ζητεί να διευκρινισθεί, μεταξύ άλλων, ποια επίδραση μπορεί να έχει στο σύστημα συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών των άρθρων 11 και 12 του κανονισμού 1/2003 η πρόσβαση ζημιωθέντα τρίτου¹⁴ σε πληροφοριακά

23. Μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 1/2003, τόσο η Επιτροπή όσο και οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών¹⁵ έχουν την αρμοδιότητα να εφαρμόζουν τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ¹⁶. Μολονότι οι αντίστοιχες αρμοδιότητες της Επιτροπής και των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών να εφαρμόζουν τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ δεν συμπίπτουν πλήρως, αλληλοκαλύπτονται σε μεγάλο βαθμό και συνεπάγονται ένα αποκεντρωμένο σύστημα εφαρμογής το οποίο στηρίζεται σε παράλληλες αρμοδιότητες. Η Επιτροπή έχει συγκεκριμένες και ειδικές αρμοδιότητες δυνάμει του κανονισμού 1/2003 για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ. Αντιθέτως, οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών και τα εθνικά δικαστήρια¹⁷ εφαρμόζουν τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ κατά κύριο λόγο σύμφωνα με την εθνική έννομη τάξη τους¹⁸ δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό την

13 — Βλ. σημείο 8 ανωτέρω.

14 — Προκειμένου να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης.

15 — Βλ. το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, το οποίο επιβάλλει υποχρεώσεις στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών και στα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόζουν τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ.

16 — Βλ. ειδικότερα τα άρθρα 4 και 5 του κανονισμού 1/2003.

17 — Κατά το άρθρο 6 του κανονισμού 1/2003, τα εθνικά δικαστήρια έχουν την αρμοδιότητα να εφαρμόζουν τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ.

18 — Βλ., εντούτοις, το άρθρο 5 του κανονισμού 1/2003, το οποίο προσδιορίζει τις αποφάσεις που μπορούν να εκδίδουν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού κατά την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ.

προϋπόθεση ότι σέβονται τις αρχές της ισοδυναμίας¹⁹ και της αποτελεσματικότητας²⁰. Κατά τη γνώμη μου, βάσει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και του κανονισμού 1/2003²¹, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ στο έδαφός τους²².

19 — Η τήρηση της αρχής της ισοδυναμίας προϋποθέτει ότι ο επιμαχος εθνικός κανόνας εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στις ένδικες προσφυγές που στηρίζονται σε παράβαση του δικαιού ανταγωνισμού της ΕΕ όσο και σ' εκείνες που στηρίζονται σε μη τήρηση του εθνικού δικαιού ανταγωνισμού (βλ., κατ' αναλογία, τις αποφάσεις της 1ης Δεκεμβρίου 1998, C-326/96, Levez, Συλλογή 1998, σ. I-7835, σκέψη 41, της 16ης Μαΐου 2000, C-78/98, Preston κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-3201, σκέψη 55, και της 29ης Οκτωβρίου 2009, C-63/08, Pontin, Συλλογή 2009, σ. I-10467, σκέψη 45). Επισημαίνεται ότι από κανένα στοιχείο της ενόπιον του Δικαστηρίου δικογραφίας δεν προκύπτει καμία διαφορά, αναλόγως του αν είναι εφαρμοστέο το εθνικό δικαίωμα ανταγωνισμού ή το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, σε σχέση με την παροχή σε τρίτο προσβάσεως σε πληροφοριακά στοιχεία διαβιβασθέντα από αιτούντα την υπαγωγή του στο καθεστώς επικείμενης της Bundeskartellamt.

20 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-312/93, Peterbroeck (Συλλογή 1995, σ. I-4599, σκέψη 12), της 4ης Ιουλίου 2006, C-212/04, Αδενέλερ κ.λπ. (Συλλογή 2006, σ. I-6057, σκέψη 95), της 28ης Ιουνίου 2007, C-1/06, Bonn Fleisch (Συλλογή 2007, σ. I-5609, σκέψη 41), και της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, C-53/04, Marrosso και Sardino (Συλλογή 2006, σ. I-7213, σκέψη 52). Κατά πάγια νομολογία, οι δικονομικοί κανόνες της εσωτερικής έννομης τάξεως ενός κράτους μέλους δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 15ης Απριλίου 2010, C-542/08, Barth, Συλλογή 2010, σ. I-3189, σκέψη 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 — Βλ., ειδικότερα, τα άρθρα 5 και 6.

22 — Συνεπώς, με την έκδοση και έναρξη ισχύος του κανονισμού 1/2003, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού οφείλουν να επιδιώκουν ενεργώς την αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ σε σχέση με επιχειρήσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από τις εν λόγω διατάξεις. Επιπροσθέτως, με την απόφαση CIE, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «μολονότι είναι αληθές ότι τα άρθρα [101 και 102 ΣΛΕΕ], αυτά καθαυτά, ρυθμίζουν αποκλειστικά τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και δεν αφορούν τα θεσιζόμενα από τα κράτη μέλη νομοθετικά ή κανονιστικά μέτρα, ωστόσο, τ[α] άρθρ[α] αυτ[ά], σε συνδυασμό προς το άρθρο [4, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το οποίο θεσιζεί την υποχρέωση συνεργασίας], επιβάλλουν στα κράτη μέλη να μη θεσιζούν ή διατηρούν σε ισχύ μέτρα, έστω και νομοθετικής ή κανονιστικής φύσεως, δυνάμει να εξουδετερώσουν την πρακτική αποτελεσματικότητα των εφαρμοστέων επί επιχειρήσεων κανόνων ανταγωνισμού» (απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C-198/01, Συλλογή 2003, σ. I-8055, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

24. Προκειμένου να περιοριστεί το ενδεχόμενο ασύμβατης εφαρμογής των παράλληλων εξουσιών και, ανεξαρτήτως της δικονομικής αυτονομίας που απολαύουν, καταρχήν, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα δικαστήρια, το κεφάλαιο IV του κανονισμού 1/2003, με τίτλο «Συνεργασία», θεσιζεί ορισμένους δικονομικούς κανόνες προκειμένου να διασφαλιστεί η συντονισμένη και αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος των παράλληλων εξουσιών. Η Επιτροπή και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού αποτελούν από κοινού ένα δίκτυο²³ δημόσιων αρχών που θα συνεργάζονται στενά με σκοπό την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ²⁴. Το κεφάλαιο αυτό, ειδικότερα, θεσιζεί ένα σύστημα²⁵ μεταξύ των μελών του ΕΔΑ, το οποίο προβλέπει, μεταξύ άλλων, των επιμερισμό εργασίας και την κατανομή των υποθέσεων μεταξύ ενός ή περισσότερων εθνικών αρχών ανταγωνισμού και της Επιτροπής και τη συνεπή εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ. Φρονώ ότι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού πρέπει να λειτουργούν κατά τρόπο

23 — Το ΕΔΑ.

24 — Βλ. την αιτιολογική σκέψη 15 του προομίου του κανονισμού 1/2003.

25 — Βλ., για παράδειγμα, την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (ΕΕ 2004, C 101, σ. 43) (στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας) και την κοινή δήλωση του Συμβουλίου και της Επιτροπής για τη λειτουργία του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (κοινή δήλωση), στον δικτυακό τόπο http://ec.europa.eu/competition/ecn/joint_statement_en.pdf. Η ανακοίνωση περί συνεργασίας περιέχει, ειδικότερα, τους πρακτικούς κανόνες εφαρμογής των άρθρων 11 και 12 του κανονισμού 1/2003. Κατά το σημείο 72 και το παράρτημα της ανακοίνωσης περί συνεργασίας, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού οφείλουν να αποδέχονται και να τηρούν τις αρχές που διέπουν την επί επιμερισμού, περιλαμβανομένων των αρχών που αφορούν την προστασία όσων ζητούν να υπαχθούν στο ευεργέτημα καθεστώτος επικείμενης.

που να διασφαλίζει την αποτελεσματική εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους συνεργασίας δυνάμει του κανονισμού 1/2003.

25. Μολονότι ούτε ο κανονισμός 1/2003 ούτε η ανακοίνωση περί συνεργασίας περιέχουν διατάξεις για την παροχή σε τρίτους προσβάσεως σε πληροφοριακά στοιχεία, τα οποία έχουν προσκομιστεί εκουσίως από αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας²⁶, το σημείο 30 του προτύπου προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ ορίζει ότι «[ο]ι προφορικές δηλώσεις που γίνονται βάσει του παρόντος προγράμματος θα ανταλλάσσονται μεταξύ των [αρχών ανταγωνισμού] δυνάμει του άρθρου 12 του κανονισμού 1/2003, μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει η [ανακοίνωση περί συνεργασίας] και υπό την προϋπόθεση ότι η παρεχόμενη από την λήπτρια [αρχή ανταγωνισμού] προστασία έναντι της δημοσιοποίησής είναι ισοδύναμη με την παρεχόμενη από τη διαβιβάζουσα [αρχή ανταγωνισμού] προστασία»²⁷.

26 — Τα σημεία 26 έως 28 της ανακοίνωσης περί συνεργασίας (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 25) αφορούν την εκ μέρους της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού ανταλλαγή και χρησιμοποίηση πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα, σύμφωνα με το άρθρο 12 του κανονισμού 1/2003, ενώ τα σημεία 37 έως 42 της ανακοίνωσης περί συνεργασίας αφορούν, ειδικότερα, τη διαβίβαση πληροφοριακών στοιχείων, τα οποία προκύπτουν από αίτηση υπαγωγής σε καθεστώς επιείκειας, μεταξύ των μελών του ΕΔΑ (της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού) και τη χρησιμοποίηση των στοιχείων αυτών από τα εν λόγω μέλη. Βλ., επίσης, τα σημεία 3 έως 5 των επεξηγηματικών σημειώσεων του προτύπου προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 8).

27 — Το σημείο 28 του προτύπου προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ προβλέπει τη δυνατότητα υποβολής προφορικών αιτήσεων υπαγωγής σε καθεστώς επιείκειας, ενώ το σημείο 29 προβλέπει ότι η πρόσβαση στις προφορικές δηλώσεις αιτούντος την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας δεν είναι δυνατή πριν από την εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού κοινοποίηση των αιτιάσεών της στους ενδιαφερομένους. Βλ., επίσης, τα σημεία 48 και 49 των επεξηγηματικών σημειώσεων του προτύπου προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 8).

26. Το πρότυπο πρόγραμμα επιείκειας του ΕΔΑ είναι ένα μη δεσμευτικό κείμενο που επιδιώκει την *de facto* εναρμόνιση των προγραμμάτων επιείκειας των εθνικών αρχών ανταγωνισμού προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι διαφορές μεταξύ των προγραμμάτων επιείκειας εντός του ΕΔΑ δεν θα αποθαρρύνουν όσους προτίθενται να υποβάλουν αίτηση για την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας. Το πρότυπο πρόγραμμα επιείκειας του ΕΔΑ καθορίζει, συνεπώς, τη μεταχείριση που μπορεί να αναμένει ο αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας από οποιοδήποτε μέλος του ΕΔΑ μόλις επιτευχθεί η εναρμόνιση όλων των προγραμμάτων. Επιπροσθέτως, το πρότυπο πρόγραμμα επιείκειας του ΕΔΑ σκοπεί να περιορίσει το βάρος που συνδέεται με τις πολλαπλές αιτήσεις. Μολονότι το εν λόγω αλλά και άλλα κείμενα, όπως η ανακοίνωση περί συνεργασίας και η κοινή δήλωση, δεν συνιστούν νομοθετικά κείμενα, δεν μπορούν να αγνοηθούν τα πρακτικά αποτελέσματά τους ιδίως σε σχέση με τις δραστηριότητες των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και της Επιτροπής. Είναι, ως εκ τούτου, ατυχές ότι έγγραφα, όπως το πρότυπο πρόγραμμα επιείκειας του ΕΔΑ και η κοινή δήλωση, δεν δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* για λόγους διαφάνειας και για μελλοντική αναφορά.

27. Υπό το πρίσμα, ιδίως, του σημείου 30 του προτύπου προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ και ελλείψει συναφούς νομοθετικής διατάξεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), φρονώ ότι τυχόν διαφορετικά πρότυπα γνωστοποιήσεως σε τρίτους, από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, πληροφοριακών στοιχείων που

έχουν παρασχεθεί εκουσίως από αιτούντες την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να επηρεάσουν τις διατάξεις περί συνεργασίας του κανονισμού 1/2003.

28. Από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει, υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου, ότι η Σουηδική αρχή ανταγωνισμού συνεργάστηκε με την Bundeskartellamt κατά την έρευνα της επίμαχης παραβάσεως. Εντούτοις, από κανένα στοιχείο δεν συνάγεται ότι οποιαδήποτε άλλη εθνική αρχή ανταγωνισμού, πλην της Bundeskartellamt, ήταν αρμόδια να εφαρμόσει το άρθρο 101 ΣΛΕΕ σε σχέση με την επίμαχη σύμπραξη, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα πολλαπλές διαδικασίες ενώπιον διαφορετικών αρχών και τη δυνατότητα παραπομπής της υποθέσεως βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 1/2003²⁸. Ως εκ τούτου, καιτό

πολλαπλές διαδικασίες τείνουν να ανακύπτουν σε υποθέσεις κατά τις οποίες μέλη συμπράξεως επιδιώκουν την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας καθόσον, ελλείψει μιας και μόνης διαδικασίας υπαγωγής σε καθεστώς επιείκειας βάσει της νομοθεσίας της ΕΕ ή ενός συστήματος πλήρως εναρμονισμένων προγραμμάτων επιείκειας σε όλη την ΕΕ²⁹, μπορεί τα μέλη αυτά να είναι αναγκασμένα να υποβάλουν σχετική αίτηση σε όλες τις αρχές που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ σε σχέση με τη συγκεκριμένη παράβαση, εντούτοις, δεν αποδεικνύεται η συνδρομή τέτοιων περιστάσεων στην υπόθεση της κύριας δίκης. Θα ήθελα, επίσης, να επισημάνω ότι το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ειδικώς στη διάταξη περί παραπομπής ότι η Pfleiderer δεν ζητεί πρόσβαση σε πληροφοριακά στοιχεία ή έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή της Bundeskartellamt, τα οποία της διαβιβάστηκαν στο πλαίσιο του άρθρου 12 του κανονισμού 1/2003³⁰.

28 — Βλ., επίσης, μεταξύ άλλων τα σημεία 16 έως 19 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 25). Το σημείο 16 ορίζει ότι «[π]ροκειμένου να ανιχνεύονται οι πολλαπλές διαδικασίες και να διασφαλισθεί ότι οι υποθέσεις θα εξετάζονται από μία κατάλληλη προς τούτο αρχή ανταγωνισμού, τα μέλη του Δικτύου πρέπει να ενημερώνονται σε πρώιμο στάδιο σχετικά με τις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των διαφόρων αρχών ανταγωνισμού». Το σημείο 17 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας ορίζει ότι ο κανονισμός 1/2003 «προβλέπει τη θέσπιση μηχανισμού για την αλληλοενημέρωση των αρχών ανταγωνισμού, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική και ταχεία ανακατανομή των υποθέσεων. Στο άρθρο 11[,] παράγραφος 3[,] του κανονισμού του Συμβουλίου προβλέπεται υποχρέωση ενημέρωσης της Επιτροπής από τις ΕΑΑ, κάθε φορά που ενεργούν δυνάμει των άρθρων [101 ή 102 ΣΛΕΕ] πριν ή άνευ χρονοτριβής μετά την έναρξη του πρώτου τυπικού μέτρου έρευνας. Ορίζει επίσης ότι η ενημέρωση μπορεί να παρασχεθεί και σε άλλες ΕΑΑ. Το σκεπτικό του άρθρου 11[,] παράγραφος 3[,] του κανονισμού του Συμβουλίου είναι να μπορεί το Δίκτυο να ανιχνεύει τις πολλαπλές διαδικασίες και να διευθετεί το ζήτημα της τυχόν παραπομπής των υποθέσεων από τη μία αρχή στην άλλη αφ' ης στιγμής μία αρχή αρχίζει να διερευνά την εκάστοτε υπόθεση».

29. Ως εκ τούτου, είναι προφανές ότι τα άρθρα 11 και 12 του κανονισμού 1/2003 δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω και ότι κατά το μέρος που το προδικαστικό ερώτημα αφορά τις εν λόγω διατάξεις, είναι, όπως

29 — Βλ. το σημείο 38 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 25).

30 — Το άρθρο 12 του κανονισμού 1/2003 ορίζει ότι, η Επιτροπή και οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών έχουν την εξουσία να ανταλλάσσουν και να χρησιμοποιούν πληροφορίες με σκοπό την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ.

επισήμανε η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της³¹, υποθετικό³². Κατά την άποψή μου, ελλείψει συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών στη διάταξη περί παραπομπής που να αφορούν το ζήτημα της συνεργασίας βάσει του κεφαλαίου IV του κανονισμού 1/2003, θα ήταν υποθετικής φύσεως η κρίση του Δικαστηρίου επί του ζητήματος αυτού στην παρούσα διαδικασία.

30. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, επίσης, να διευκρινισθεί αν η επιδιωκόμενη από εθνική αρχή ανταγωνισμού παροχή σε ζημιωθέντα, ο οποίος προτίθεται να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης, προσβάσεως σε πληροφοριακά στοιχεία και έγγραφα που έχουν παρασχεθεί εκουσίως στην αρχή αυτή από αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας μπορεί να διακυβεύσει στο μέλλον την

31 — Η Pflaederer φρονεί ότι τα άρθρα 11 και 12 του κανονισμού 1/2003 δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω. Η Επτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ επισήμανε με τις παρατηρήσεις της τον αμιγνικό χαρακτήρα της υποθέσεως ενώπιον του Amtsgericht σε σχέση με την ανακοίνωση περί συνεργασίας.

32 — Η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, με την οποία το Δικαστήριο τους παρέχει τα ερμηνευτικά στοιχεία του δικαίου της ΕΕ που είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν. Το πνεύμα συνεργασίας που πρέπει να πρωτανεύει στο πλαίσιο της διαδικασίας των προδικαστικών ερωτημάτων συνεπάγεται ότι το εθνικό δικαστήριο σέβεται την αποστολή που έχει ανατεθεί στο Δικαστήριο, η οποία συνίσταται στη συμβολή για την απονομή της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών και όχι στη διατύπωση συμβουλευτικών γνώμών σχετικών με γενικά ή υποθετικά ερωτήματα. Βλ. την απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-380/01, Schneider (Συλλογή 2004, σ. I-1389, σκέψεις 20 έως 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ από την εν λόγω αρχή.

31. Είναι σαφές ότι τόσο η Επιτροπή όσο και οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών έχουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ σε σχέση με παράνομες συμπράξεις. Δεδομένης της μυστικότητας που χαρακτηρίζει τις απαγορευμένες από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ συμπράξεις, αποδεικνύεται ιδιαίτερα δυσχερής στην πράξη τόσο για την Επιτροπή όσο και για τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού η ανίχνευση και έρευνα και, ως εκ τούτου, η τελική απαγόρευση και τιμωρία των παραβάσεων αυτών, οι οποίες συχνά συγκαταλέγονται μεταξύ των σοβαρότερων παραβάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού³³ λόγω των επιζήμιων συνεπειών τους στη δομή του ανταγωνισμού³⁴. Για λόγους, κατά

33 — Και οι οποίες μπορούν να συνεπάγονται, όταν ανιχνευθούν και αποδειχθούν, την επιβολή όχι μόνο σοβαρών προστίμων, αλλά και ποινών φυλακίσεως σε ορισμένα κράτη μέλη.

34 — Βλ., κατ' αναλογία, την απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψεις 55 έως 57), με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, δεδομένου ότι η απαγόρευση της συμμετοχής σε πρακτικές ή συμφωνίες θίγουσες τον ανταγωνισμό καθώς και οι κυρώσεις που δύνανται να επιβληθούν στους παραβάτες είναι τοις πάσι γνωστές, είναι σύνηθες να αναπτύσσονται λαθραίως οι δραστηριότητες τις οποίες συνεπάγονται αυτές οι πρακτικές και συμφωνίες, να πραγματοποιούνται μυστικές συναντήσεις, τις περισσότερες φορές σε τρίτες χώρες, και να περιορίζονται στο ελάχιστο τα συναφή έγγραφα. Ακόμη κι όταν η Επιτροπή ανακαλύπτει στοιχεία τα οποία πιστοποιούν ρητάς παράνομες επαφές μεταξύ των επιχειρηματιών, όπως, τα πρακτικά μιας συνεδριάσεως, τα στοιχεία αυτά είναι συνήθως αποσπασματικά και διασκορπισμένα, οπότε είναι συχνά απαραίτητη η ανασύσταση ορισμένων λεπτομερειών διά της επαγωγής. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ύπαρξη θίγουσας τον ανταγωνισμό πρακτικής ή συμφωνίας πρέπει να συναχθεί από έναν ορισμένο αριθμό συμπτώσεων και ενδείξεων οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες, μπορούν να αποτελέσουν, ελλείψει άλλης εύλογης εξηγήσεως, απόδειξη περί παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού.

τη γνώμη μου, σκοπιμότητας³⁵, η Επιτροπή, με την έκδοση το 1996 της ανακοινώσεως της σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ)³⁶, έθεσε σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα επιείκειας, το οποίο ανταμείβει τη συνεργασία των μελών συμπράξεων, η οποία συνεπάγεται τον εντοπισμό και την τιμωρία συμπράξεων, με τη μορφή της μη επιβολής ή της μείωσης των προστίμων. Από την ανακοίνωση του 2006³⁷ καθίσταται σαφές ότι η Επιτροπή εκτιμά ότι «[τ]α συμφέροντα των καταναλωτών και των πολιτών για ανίχνευση και τιμωρία των μυστικών συμπράξεων υπερτερούν έναντι του συμφέροντος της επιβολής προστίμων στις επιχειρήσεις εκείνες που επιτρέπουν στην Επιτροπή να εντοπίσει για να απαγορευθεί τις εν λόγω πρακτικές... Η Επιτροπή θεωρεί ότι η συνεργασία μιας επιχείρησης στην ανακάλυψη της ύπαρξης μιας συμπράξεως (καρτέλ) έχει εγγενή αξία»³⁸. Εκτιμώ ότι το όφελος ενός τέτοιου προγράμματος εκτείνεται πέρα από τον εντοπισμό και την τιμωρία μεμονωμένων παραβάσεων, και δημιουργεί ένα γενικό κλίμα αβεβαιότητας μεταξύ των πιθανών μελών συμπράξεων, το

οποίο μπορεί να εμποδίσει στην πράξη τη δημιουργία συμπράξεων.

32. Κατά συνέπεια, η ανακοίνωση του 2006 θεσπίζει διαφανείς κανόνες και διαδικασίες που παρέχουν στους αιτούντες την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας τη δυνατότητα να γνωρίζουν εκ των προτέρων τη μεταχείριση που θα τύχουν από την Επιτροπή. Η εν λόγω διαφάνεια και προβλεψιμότητα είναι, κατά τη γνώμη μου, αναγκαίες για την αποτελεσματική λειτουργία του προγράμματος επιείκειας της Επιτροπής, καθόσον οι πιθανοί αιτούντες ενδέχεται να αποθαρρυνθούν από την αβεβαιότητα ως προς τη μεταχείριση που τους επιφυλάσσει η Επιτροπή. Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η συνεργασία μιας επιχείρησης με την Επιτροπή μπορεί να δικαιολογήσει τη μείωση του προστίμου βάσει της ανακοινώσεως του 2006, μόνον εάν όντως παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα εκτελέσεως του καθήκοντός της να διαπιστώσει την ύπαρξη παραβάσεως και να θέσει τέρμα σ' αυτή³⁹. Η επιχείρηση που συνεργάζεται με την Επιτροπή, σύμφωνα με τους όρους της ανακοινώσεως του 2006, μπορεί δικαιολογημένα να αναμένει τη μείωση του προστίμου της κατά ορισμένο ποσοστό⁴⁰.

35 — Με τον όρο αυτόν δεν υπονοώ οποιοδήποτε σφάλμα της Επιτροπής. Αντιθέτως, ο όρος αυτός επισημαίνει ότι η Επιτροπή έχει υιοθετήσει έναν τρόπο δράσεως, τον οποίο θεωρεί τελικώς επωφελή για τον ανταγωνισμό.

36 — Θα ήθελα να επισημάνω ότι ο κανονισμός 1/2003 και ο κανονισμός (ΕΚ) 773/2004 της Επιτροπής, της 7ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ 2004, L 123, σ. 18) δεν προβλέπουν τη λειτουργία προγράμματος επιείκειας από την Επιτροπή.

37 — Βλ. την υποσημείωση 9 ανωτέρω.

38 — Βλ. τα σημεία 3 και 4 της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρτεθείσα στην υποσημείωση 9).

39 — Βλ., συναφώς, τις αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-10101, σκέψη 36), και της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Røringindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 399).

40 — Βλ. την απόφαση Dansk Røringindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (προπαρτεθείσα στην υποσημείωση 39, σκέψη 188). βλ., επίσης, το σημείο 38 της ανακοινώσεως του 2006 που προβλέπει ότι «[η] Επιτροπή έχει επίγνωση του γεγονότος ότι με την παρούσα ανακοίνωση θα δημιουργηθεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στην οποία οι επιχειρήσεις μπορούν να βασίζονται κατά την αποκάλυψη της ύπαρξης συμπράξεων (καρτέλ) προς αυτήν».

Επιπροσθέτως, όπως ορίζει η ανακοίνωση του 2006, η Επιτροπή δεν παρέχει καταρχήν πρόσβαση στην εταιρική δήλωση του αιτούντος την υπαγωγή του στο καθεστώς επείκειας⁴¹. Εξάλλου, η Επιτροπή δέχεται

ότι τέτοιου είδους εταιρικές δηλώσεις⁴² μπορούν να είναι προφορικές⁴³. Η ανακοίνωση του 2006 δεν προβλέπει, εντούτοις, την άρνηση προσβάσεως τρίτων σε προϋφιστάμενα έγγραφα⁴⁴ που παραστέθηκαν από αιτούντα την υπαγωγή του στο καθεστώς επείκειας βάσει της ανακοινώσεως αυτής.

41 — Βλ. τα σημεία 6, 7 και 33 της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9). Βλ., επίσης, το σημείο 29 του προτύπου προγράμματος επείκειας του ΕΔΑ (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 8). Κατά το σημείο 6 της ανακοινώσεως του 2006, αυτές οι εκούσιες δηλώσεις, οι οποίες είναι γνωστές ως εταιρικές δηλώσεις, «αποδείχθηκαν χρήσιμες για την αποτελεσματική διεξαγωγή της έρευνας και την παύση παραβάσεων εκ μέρους των καρτέλ, και δεν θα πρέπει να αποθαρρύνονται με την έκδοση διαταγών προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο αστικής δίκης. Οι επιχειρήσεις που ζητούν επεική μεταχείριση, μπορεί να αποθαρρυνθούν ως προς τη συνεργασία τους με την Επιτροπή βάσει της παρούσας ανακοινώσεως, αν η θέση τους στο πλαίσιο αστικής δίκης καταστεί δυσμενέστερη σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που δεν συνεργάζονται. Αυτό το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα θα έβλαπτε σημαντικά το δημόσιο συμφέρον για εξασφάλιση αποτελεσματικής δημόσιας επίδωξης εφαρμογής του άρθρου [101 ΣΑΕΕ] σε υποθέσεις συμπράξεων και ως εκ τούτου για παρεπόμενη ή παράλληλη αποτελεσματική επίδωξη ιδιωτικής ένδικης προστασίας». Βλ., επίσης, το σημείο 47 των επεξηγηματικών σημειώσεων του προτύπου προγράμματος επείκειας του ΕΔΑ που ορίζει ότι «[τ]α μέλη του ΕΔΑ υποστηρίζουν σθεναρά την αποτελεσματική άσκηση αγωγών αποζημιώσεως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων κατά των μελών συμπράξεων. Εντούτοις, φρονούν ότι δεν είναι δέον οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται μαζί τους για την αποκάλυψη των συμπράξεων να βρεθούν σε δυσμενέστερη θέση στο πλαίσιο αστικής δίκης για την επίδικση αποζημιώσεως σε σύγκριση με τα μέλη συμπράξεως που αρνούνται να συνεργαστούν. Η εντολή, στο πλαίσιο πολιτικής δίκης για την επίδικση αποζημιώσεως, προσκομίσεως δηλώσεων που έγιναν ειδικώς σε [αρχή ανταγωνισμού, στο εξής: ΑΑ] στο πλαίσιο του προγράμματός της επείκειας μπορεί να έχει ως επακόλουθο το αποτέλεσμα αυτό και μπορεί να διακυβεύσει την αποτελεσματικότητα της δράσεως των ΑΑ κατά των συμπράξεων, αποθαρρύνοντας τη συνεργασία στο πλαίσιο των προγραμμάτων επείκειας των ΑΑ. Το αποτέλεσμα αυτό θα μπορούσε να έχει, επίσης, αρνητικό αντίκτυπο στην πάταξη των συμπράξεων σε άλλες διαδικασίες. Ο κίνδυνος να υποχρεωθεί οποιοσδήποτε αυτών να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία εξαρτάται εν μέρει από τα θηγόμενα εδάφη και τη φύση της συμπράξεως στην οποία συμμετείχε [...]».

33. Βάσει της νομοθεσίας της ΕΕ, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού δεν έχουν καμία ρητή υποχρέωση να εφαρμόζουν πρόγραμμα επείκειας για συμπράξεις που παραβιάζουν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και η νομοθεσία της ΕΕ δεν ρυθμίζει το ζήτημα της προσβάσεως στον

42 — Δυνάμει του σημείου 9, στοιχείο α', της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9), η εταιρική δήλωση περιλαμβάνει, εφόσον κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, είναι γνωστά στον αιτούντα: — λεπτομερή περιγραφή της πιθανολογούμενης συμπράξεως, και ιδίως των σκοπών, των δραστηριοτήτων και της λειτουργίας της· το προϊόν ή την υπηρεσία που αφορά, τη γεωγραφική περιοχή που καλύπτει, τη διάρκεια της και την έκταση της αγοράς που εκτιμάται ότι επηρεάζει· τις συγκεκριμένες ημερομηνίες, τόπους, περιεχόμενο και συμμετέχοντες στις επαφές σχετικά με την πιθανολογούμενη σύμπραξη, καθώς και κάθε σχετική επεξήγηση όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβάλλονται προς υποστήριξη της αιτήσεως — το όνομα και τη διεύθυνση της νομικής οντότητας που υποβάλλει την αίτηση απαλλαγής από τα πρόστιμα, καθώς και τα ονόματα και τις διευθύνσεις όλων των άλλων επιχειρήσεων που συμμετέχουν (είχαν) στη πιθανολογούμενη σύμπραξη· — το όνομα, τη θέση, τη διεύθυνση γραφείου και, όπου απαραίτητο, κατοικίας όλων των ιδιωτών οι οποίοι, εξ όσων γνωρίζει η αιτούσα, εμπλέκονται ή έχουν εμπλακεί στην πιθανολογούμενη σύμπραξη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ενεπλάκησαν για λογαριασμό του αιτούντος· — αναφορά άλλων αρχών ανταγωνισμού, εντός ή εκτός της ΕΕ, τις οποίες έχει προσεγγίσει ή προτίθεται να προσεγγίσει σχετικά με την πιθανολογούμενη σύμπραξη.

43 — Βλ. το σημείο 32 της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9). Βλ., επίσης, το σημείο 28 του προτύπου προγράμματος επείκειας του ΕΔΑ (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 8).

44 — Ο όρος «προϋφιστάμενα έγγραφα» δεν ορίζεται ρητώς στην ανακοίνωση του 2006. Εντούτοις, φρονώ ότι με τον όρο αυτό νοούνται «[ά]λλα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την πιθανολογούμενη σύμπραξη που έχει στην κατοχή του ή στη διάθεση του η αιτούσα κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης, ιδίως δε όποιο αποδεικτικό στοιχείο κατά το ίδιο χρονικό πλαίσιο με την παράβαση.» Βλ. το σημείο 9, στοιχείο β', της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9).

φάκελο που τηρούν οι εν λόγω αρχές στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού. Εντούτοις, καίτοι η νομοθεσία της ΕΕ δεν προβλέπει καμία ρητή υποχρέωση των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών να εφαρμόζουν πρόγραμμα επιείκειας για παράνομες συμπράξεις και μολονότι τα κράτη μέλη απολαύουν δικονομικής αυτονομίας στον τομέα αυτό, από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι η συντριπτική πλειονότητα των εθνικών αρχών ανταγωνισμού στα 27 κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Bundeskartellamt, εφαρμόζουν κάποιο πρόγραμμα επιείκειας. Η διάταξη περί παραπομπής εκθέτει ότι το πρόγραμμα επιείκειας της Bundeskartellamt στηρίζεται στο πρότυπο πρόγραμμα επιείκειας του ΕΔΑ. Δεδομένου ότι η Bundeskartellamt έχει επιλέξει η ίδια να θέσει σε λειτουργία πρόγραμμα επιείκειας, είναι κατά τη γνώμη μου προφανές, υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου, ότι η εθνική αρχή ανταγωνισμού έκρινε ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα ήταν αναγκαίο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής, μεταξύ άλλων, του άρθρου 101 ΣΛΕΕ⁴⁵. Πράγματι στη διάταξη περί παραπομπής, το Amtsgericht επισήμανε ότι «[τ]ο πρόγραμμα επιείκειας της Bundeskartellamt, το οποίο θεσπίστηκε το 2000, αποδεικνύει ότι μπορεί να αποτελέσει ένα άκρως αποτελεσματικό μέσο για την πάταξη των συμπράξεων. Από το 2001 έως το 2008 υποβλήθηκαν συνολικά 210 αιτήσεις

υπαγωγής σε καθεστώς επιείκειας, οι οποίες αφορούσαν 69 διαφορετικές διαδικασίες»⁴⁶.

34. Όταν σε ορισμένο κράτος μέλος υφίσταται πρόγραμμα επιείκειας, το οποίο λειτουργεί μέσω της εθνικής αρχής ανταγωνισμού προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, εκτιμώ ότι παρά την δικονομική αυτονομία που απολαύει το κράτος μέλος όσον αφορά την εφαρμογή της διατάξεως αυτής, πρέπει να διασφαλίζει ότι το πρόγραμμα έχει θεσπισθεί και λειτουργεί αποτελεσματικά.

35. Όσον αφορά την αλληλεπίδραση των προγραμμάτων επιείκειας και των αγωγών αποζημιώσεως του αστικού δικαίου, η ανακοίνωση του 2006, καίτοι επισημάνει εκ των προτέρων τον τρόπο κατά τον οποίο η Επιτροπή θα ασκεί τη διακριτική ευχέρειά της για την επιβολή προστίμων σε συνεργαζόμενα μέλη συμπράξεων, ορίζει, εντούτοις, ρητώς ότι η συνεργασία βάσει της ανακοινώσεως αυτής δεν απαλλάσσει τα μέλη μιας συμπράξεως από την αστική ευθύνη που συνεπάγεται η συμμετοχή τους σε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ⁴⁷. Επιπροσθέτως, το σημείο 24 του προγράμματος επιείκειας της Bundeskartellamt περί απαλλαγής ορίζει ότι «[η] ανακοίνωση αυτή δεν επηρεάζει τις δια-

45 — Η διάταξη περί παραπομπής εκθέτει συναφώς ότι το Oberlandesgericht (Düsseldorf) έκρινε με απόφαση του δικαιολογημένη την υπόθεση στην οποία η Bundeskartellamt στηριξε το πρόγραμμά της επιείκειας, δηλαδή ότι το συμφέρον της πάταξης των σκληροπυρηνικών συμπράξεων είναι υπέρτερο της τιμωρίας των μεμονωμένων μελών των συμπράξεων αυτών. Το Oberlandesgericht (Düsseldorf) αποφάνθηκε ότι το πρόγραμμα επιείκειας της Bundeskartellamt (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 6) δεν εγείρει νομικά ζητήματα και ότι το προγραμμά της εμπίπτει στο πεδίο της διακριτικής ευχέρειας που απολαύει η αρχή αυτή για την επιβολή προστίμων βάσει του άρθρου 81, παράγραφος 7, του ΟViG.

46 — Στη διάταξη περί παραπομπής δεν επισημάνεται αν και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποια από τις εν λόγω συμπράξεις ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

47 — Βλ. το σημείο 39 της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9).

δικασίες εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του αστικού δικαίου»⁴⁸.

36. Πράγματι, το δικαίωμα του ζημιωθέντος να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης λόγω παραβάσεων των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ έχει σαφώς υπογραμμισθεί από το Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, κατά πάγια νομολογία, τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ παράγουν άμεσα αποτελέσματα στις μεταξύ ιδιωτών σχέσεις και γεννούν δικαιώματα⁴⁹ υπέρ των υποκειμένων δικαίου, τα οποία τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν⁵⁰. Καίτοι οι κανόνες που αφορούν αγωγές αποζημίωσης για παραβάσεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ δεν έχουν εναρμονισθεί σε επίπεδο ΕΕ, το Δικαστήριο έχει, εντούτοις, αποφανθεί ότι η πλήρης αποτελεσματικότητα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και, ειδικότερα, η πρακτική αποτελεσματικότητα της απαγορεύσεως που προβλέπει η παράγραφος 1 του άρθρου 101 ΣΛΕΕ θα διακυβευόταν, εάν δεν μπορούσε

κάθε υποκείμενο δικαίου να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που του προξένησε σύμβαση ή συμπεριφορά δυνάμειν να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό⁵¹. Ως εκ τούτου, κάθε υποκείμενο δικαίου δικαιούται να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη, όταν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της εν λόγω ζημίας και απαγορευόμενης από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ συμφωνίας ή πρακτικής⁵². Το Δικαστήριο υπογράμμισε, επίσης, με την απόφαση *Courage* και *Crehan* το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των αγωγών αποζημιώσεως. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι ένα τέτοιου είδους δικαίωμα ενισχύει την αποτελεσματική λειτουργία των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και αποθαρρύνει τις συχνά κεκαλυμμένες συμφωνίες ή πρακτικές που ενδέχεται να περιορίζουν ή να νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Υπό την άποψη αυτή, οι αγωγές αποζημιώσεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στη διατήρηση της αποτελεσματικότητας του ανταγωνισμού εντός της ΕΕ⁵³.

48 — Το *Amtsgericht* επισήμανε, με τη διάταξη περί παραπομπής, ότι «η αίτηση υπαγωγής σε καθεστώς επίεικας, [...] βάσει του γερμανικού δικαίου [...], δεν αναρρεί την αστική ευθύνη έναντι τρίτων ζημιωθέντων από ορισμένη σύμπραξη».

49 — Τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ επιβάλλουν, επίσης, υποχρεώσεις στους ιδιώτες, την τήρηση των οποίων πρέπει να διασφαλίζουν τα εθνικά δικαστήρια.

50 — Βλ. αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 1974, 127/73, *BRT* και *SABAM*, καλούμενη απόφαση «*BRT I*» (Συλλογή τόμος 1974, σ. 35, σκέψη 16) της 18ης Μαρτίου 1997, C-282/95 *P. Guérin automobiles* κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. I-1503, σκέψη 39) της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-453/99, *Courage* και *Crehan* (Συλλογή 2001, σ. I-6297, σκέψη 23) και της 13ης Ιουλίου 2006, C-295/04 έως C-298/04, *Manfredi* κ.λπ. (Συλλογή 2006, σ. I-6619, σκέψη 39).

51 — Βλ. απόφαση *Courage* και *Crehan* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 50, σκέψη 26).

52 — Βλ. απόφαση *Manfredi* κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 50, σκέψη 61). Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, ελλείψει σχετικών κανόνων της ΕΕ και σύμφωνα με την αρχή της εθνικής δικονομικής αυτονομίας, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ορίσει τα αρμόδια δικαιοδοτικά όργανα και να ρυθμίσει τις δικονομικές προϋποθέσεις ασκήσεως των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων, τα οποία τα υποκείμενα δικαίου αντλούν ευθέως από το δίκαιο της ΕΕ, υπό την προϋπόθεση ότι, αφενός, οι προϋποθέσεις αυτές δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοια ένδικα βοηθήματα της εσωτερικής έννομης τάξεως (αρχή της ισοδυναμίας) και, αφετέρου, ότι δεν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της ΕΕ (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ. αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 1997, C-261/95, *Palmisani*, Συλλογή 1997, σ. I-4025, σκέψη 27, και *Courage* και *Crehan*, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 50, σκέψη 29).

53 — Βλ. απόφαση *Courage* και *Crehan* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 50, σκέψη 27). Βλ., επίσης, το σημείο 1.2 της Λευκής Βίβλου της Επιτροπής σχετικά με τις αγωγές αποζημιώσεως για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ, COM(2008) 165 τελικό (Λευκή Βίβλος).

37. Κατά τη γνώμη μου, η εκ μέρους εθνικής αρχής ανταγωνισμού γνωστοποίηση σε ζημιωθέντα τρίτο πληροφοριακών στοιχείων, τα οποία της παρασχέθηκαν εκουσίως από μέλη συμπράξεως δυνάμει του προγράμματος επιείκειας της αρχής αυτής, μπορεί, καταρχήν, να βοηθήσει τον τρίτο να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης λόγω παραβάσεως του άρθρου 101 ΣΛΕΕ ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για τη ζημία που φέρεται να του προξένησε η σύμπραξη⁵⁴. Αγωγή η οποία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο τον καθορισμό του δικαιώματος αποζημίωσης του ζημιωθέντος, αλλά και την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ⁵⁵. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι, καίτοι η εθνική αρχή ανταγωνισμού δεν είναι διάδικος σε δίκη με αντικείμενο αγωγή αποζημίωσης, δεν πρέπει⁵⁶, ελλείψει υπέρτερων λόγων δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος, να αρνηθεί σε φερόμενο ως ζημιωθέντα την πρόσβαση σε έγγραφα που έχει στην κατοχή της, τα οποία θα μπορούσαν να προσκομιστούν ως αποδεικτικά στοιχεία για τη θεμελίωση αστικής αξιώσεώς του έναντι μέλους συμπράξεως για παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, καθόσον τούτο θα μπορούσε de facto να επηρεάσει και να περιορίσει το θεμελιώδες δικαίωμα του προσώπου αυτού να ασκήσει αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα, το οποίο κατοχυρώνει το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και

το άρθρο 47⁵⁷ σε συνδυασμό με το άρθρο 51 του Χάρτη και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Είναι, ως εκ τούτου, αναγκαίο να εξετασθεί αν και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, υπό ποιες περιστάσεις μια εθνική αρχή ανταγωνισμού μπορεί νομίμως να αρνηθεί τη γνωστοποίηση πληροφοριακών στοιχείων και εγγράφων που έχουν παρασχεθεί από αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας.

38. Κατά τη γνώμη μου, υπό τις περιστάσεις αυτές, η εκ μέρους εθνικής αρχής ανταγωνισμού γνωστοποίηση όλων των πληροφοριακών στοιχείων και εγγράφων που της έχουν παρασχεθεί από αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας θα μπορούσε να διακυβεύσει σοβαρά την ελκυστικότητα και, κατά συνέπεια, την αποτελεσματικότητα του προγράμματος επιείκειας της εν λόγω αρχής, καθόσον όσοι εξετάζουν το ενδεχόμενο να ζητήσουν την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας μπορεί να σχηματίσουν τη γνώμη ότι θα βρεθούν σε δυσμενέστερη θέση σε σύγκριση με άλλα μέλη της συμπράξεως που δεν θα υποβάλουν αίτηση υπαγωγής τους στο εν λόγω καθεστώς, αν ασκηθεί σε βάρος τους αγωγή αποζημίωσης, λόγω των ενοχοποιητικών δηλώσεων και αποδεικτικών στοιχείων που οι ίδιοι πρέπει να παράσχουν

54 — Στο σημείο 2.2 της Λευκής Βίβλου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 53), η Επιτροπή επισήμανε ότι «[μ]εγάλο μέρος των καθοριστικής σημασίας αποδείξεων που είναι απαραίτητες για τη στοιχειοθέτηση μιας αγωγής αποζημίωσης για παραβίαση αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας συχνά αποκρύπτονται και, δεδομένου ότι κατέχονται από τον εναγόμενο ή από τρίτα μέρη, συνήθως δεν είναι γνωστές αρκετά λεπτομερώς στον ενάγοντα».

55 — Βλ. Courage και Crehan (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 50, σκέψεις 26 και 27).

56 — Διαφορετικά, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού ενδέχεται να δυσχεραίνουν την άσκηση αγωγών αποζημίωσης, παρεμποδίζοντας την πρόσβαση σε πληροφορίες που έχουν στην κατοχή τους και μπορούν να προσκομιστούν ως αποδεικτικά στοιχεία.

57 — «Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. [...]»

στην ανωτέρω αρχή⁵⁸. Συγκεκριμένα, και-
τοι όποιοι πρόκειται να υποβάλει αίτηση
υπαγωγής σε καθεστώς επιείκειας μπορεί
να τύχει απαλλαγής ή μειώσεως του προστί-
μου, μπορεί, εντούτοις, να εκτιμηθεί ότι το εν
λόγω όφελος αντισταθμίζεται από τον αυ-
ξημένο κίνδυνο ευθύνης για καταβολή απο-
ζημιώσεως, όταν παρέχεται πρόσβαση στον
φάκελο της υποθέσεως, ιδίως σε περιπτώσεις
κατά τις οποίες μέλη της συμπράξεως ευθύ-
νονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρο βάσει
των εθνικών κανόνων πολιτικής δικονομίας.
Το μέλος μιας συμπράξεως μπορεί, ως εκ
τούτου, να μην υποβάλει αίτηση υπαγωγής
του σε καθεστώς επιείκειας ή να είναι λιγότε-
ρο συνεργάσιμο με την αρχή ανταγωνισμού
κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υπαγωγής
του στο εν λόγω καθεστώς⁵⁹.

39. Ως εκ τούτου, υφίσταται σύγκρουση με-
ταξύ, αφενός, της αποτελεσματικής λειτουρ-
γίας ενός προγράμματος επιείκειας εθνικής
αρχής ανταγωνισμού και, συνελπώς, της κρα-
τικής επιβολής του δικαίου του ανταγωνι-
σμού και, αφετέρου, της παροχής σε τρίτο

προσβάσεως σε πληροφοριακά στοιχεία πα-
ρασχεθέντα από αιτούντα την υπαγωγή του
στο καθεστώς επιείκειας, με σκοπό να διευ-
κολυνθεί ο τρίτος να ασκήσει αγωγή αποζη-
μιώσεως βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ⁶⁰.

40. Είμαι της άποψης ότι από τον κανονισμό
1/2003 και τη νομολογία του Δικαστηρίου
δεν προκύπτει καμία *de jure* ιεραρχία ή προ-
τεραιότητα⁶¹ μεταξύ της κρατικής επιβολής
του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ και των
αγωγών αποζημιώσεως των ιδιωτών. Καίτοι
δεν υφίσταται καμία *de jure* ιεραρχία, ο ρόλος
της Επιτροπής και των εθνικών αρχών αντα-
γωνισμού είναι στις μέρες μας, κατά τη γνώ-
μη μου, πολύ σημαντικότερος από την εκ μέ-
ρους ιδιωτών άσκηση αγωγών αποζημιώσεως
για τη διασφάλιση της τηρήσεως των άρθρων
101 και 102 ΣΛΕΕ. Πράγματι ο ρόλος των
αγωγών αποζημιώσεως είναι στις μέρες μας
τόσο μειωμένος συναφώς ώστε θα δίσταζα να

58 — Προκειμένου να τύχουν επιεικούς μεταχειρίσεως, Ασφαλώς
δεν τίθεται ζήτημα καταναγκασμού, καθόσον οι αιτούντες
την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας επιλέγουν εκου-
σίως να παράσχουν εταιρικές δηλώσεις και προϋφιστάμενα
αποδεικτικά στοιχεία ως *quid pro quo* για την επιεική μετα-
χείρισή τους και δεν υποχρεούνται εκ του νόμου να ενερ-
γήσουν κατ' αυτόν τον τρόπο. Βλ., *a contrario*, ως προς το
δικαίωμα της μη αυτοενοχοποίησεως και το δικαίωμα σε
δίκαιη δίκη, ΕΔΔΑ, απόφαση Saunders κατά Ηνωμένου
Βασιλείου της 17ης Δεκεμβρίου 1996, *Reports of Judgments
and Decisions* 1996-VI, σ. 2044, §§ 69, 71 και 76.

59 — Η αποτρεπτική επίδραση (καλούμενη «chilling effect») που
μπορεί να έχει η εκ μέρους αρχής ανταγωνισμού γνω-
στοποίηση, σε πρόσωπο το οποίο πρόκειται να προβάλει
αστική αξίωση, πληροφοριακών στοιχείων παρασχεθέντων
από αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας,
στο επίπεδο της συνεργασίας με τον εν λόγω αιτούντα δεν
μπορεί να αγνοηθεί, παρά το γεγονός ότι η ανακοίνωση
του 2006 απαιτεί από τον αιτούντα επιεική μεταχείριση,
μεταξύ άλλων, να συνεργάζεται ειλικρινά, πλήρως, σε
διαρκή βάση και με ταχύτητα από τη στιγμή που υποβάλ-
λει την αίτηση και καθ' όλη τη διεξαγωγή των διοικητικών
διαδικασιών της Επιτροπής. Βλ. σημείο 12, στοιχείο α', της
ανακοίνωσης του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημεί-
ωση 9). Τα εθνικά προγράμματα επιβάλλουν κατά πάσα
πιθανότητα παρόμοιες υποχρεώσεις. Βλ. σημείο 13 του
προτύπου προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ (προπαρατε-
θέν στην υποσημείωση 8).

60 — Σε εθνική αρχή ανταγωνισμού.

61 — Η αιτιολογική σκέψη 7 του προοιμίου του κανονισμού
1/2003 εκθέτει ότι «[τ]α εθνικά δικαστήρια επιτελούν και-
ρια λειτουργία στο πλαίσιο της εφαρμογής της κοινοτικής
νομοθεσίας ανταγωνισμού. Προσάπίζουν τα δικαιώματα
που απορρέουν από το [...] δίκαιο [της ΕΕ], εκδικάζοντας
τις νομικές διαφορές που ανακύπτουν μεταξύ ιδιωτών, π.χ.
επιδικάζοντας αποζημίωση υπέρ εκείνων που έχουν θηθεί
από παραβάσεις. Υπό την έννοια αυτή, ο ρόλος των εθνι-
κών δικαστηρίων συμπληρώνει το ρόλο των αρχών αντα-
γωνισμού των κρατών μελών. Επομένως, θα πρέπει να τους
παρασχεθεί η εξουσία να εφαρμόζουν πλήρως τα άρθρα
[101 και 102 ΣΛΕΕ]». Η χρήση του όρου «συμπληρώνει»
δεν υποδεικνύει, κατά τη γνώμη μου, απαραίτητως οποια-
δήποτε προτεραιότητα. Εν πάση περιπτώσει, το προοίμιο
μιας πράξεως της Ένωσης δεν είναι νομικός δεσμευτικό.
Βλ. την απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, C-134/08, *Tyson
Parketthandel* (Σύλλογή 2009, σ. I-2875, σκέψη 16 και εκεί
παραιτιθέμενη νομολογία).

χρησιμοποίησω εκτενώς τον όρο «εφαρμογή στο πλαίσιο του αστικού δικαίου»⁶².

41. Επιπροσθέτως, φρονώ ότι η επίμαχη σύγκρουση είναι μάλλον φαινομενική και όχι πραγματική, καθόσον πέραν του δημοσίου συμφέροντος για αποτελεσματικά προγράμματα επιείκειας προκειμένου να ανιχνεύονται και να τιμωρούνται μυστικές συμπράξεις, τα εν λόγω προγράμματα λειτουργούν, επίσης, προς όφελος των ιδιωτών που έχουν ζημιωθεί από τις συμπράξεις αυτές⁶³. Πρώτον, ελλείψει αποτελεσματικών προγραμμάτων επιείκειας, πολλές συμπράξεις θα μπορούσαν να παραμείνουν για πάντα μυστικές και, κατά συνέπεια, τα αρνητικά αποτελέσματά τους

στον ανταγωνισμό εν γένει, αλλά και σε συγκεκριμένους ιδιώτες, θα μπορούσαν να είναι ανέλεγκτα. Δεύτερον, η ανίχνευση και έρευνα τέτοιων συμπράξεων από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού κατόπιν αιτήσεως υπαγωγής σε καθεστώς επιείκειας μπορεί να οδηγήσει στην έκδοση αποφάσεων που απαιτούν, μεταξύ άλλων, την παύση της προσβολής και την επιβολή προστίμων βάσει του εθνικού δικαίου⁶⁴. Οι εν λόγω αποφάσεις μπορεί με τη σειρά τους να διευκολύνουν ζημιωθέντες τρίτους να ασκήσουν αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Συναφώς, καίτοι ο κανονισμός 1/2003 δεν περιέχει καμία διάταξη σχετικά με τη βαρύτητα που πρέπει να αποδίδουν οι αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων σε αποφάσεις εθνικών αρχών ανταγωνισμού⁶⁵, όπως το άρθρο 16, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού⁶⁶, φρονώ ότι τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να δέχονται τις αποφάσεις αυτές τουλάχιστον ως επαληθευτικά αποδεικτικά στοιχεία⁶⁷. Εντούτοις, ακόμη και στις έννομες τάξεις στις οποίες ο ενάγων ουδόλως μπορεί να στηριχθεί, προς απόδειξη των ισχυρισμών του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, σε οριστική απόφαση εθνικής αρχής ανταγωνισμού, αλλά πρέπει να αποδείξει στο σύνολό της, μεταξύ άλλων, την παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, εκτιμώ

62 — Με τη Λευκή Βίβλο της του έτους 2008, η Επιτροπή επισήμανε ότι «[η]αρά την αναγκαιότητα θέσπισης ενός αποτελεσματικού νομοθετικού πλαισίου που θα μετέτρεπε την άσκηση του δικαιώματος προς αποζημίωση σε μια ρεαλιστική δυνατότητα, και παρόλο που πρόσφατα υπήρξαν κάποια δείγματα βελτίωσης σε ορισμένα κράτη μέλη, στην πράξη μέχρι στιγμής η αποκατάσταση των θυμάτων παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της [ΕΕ] για τη βλάβη που υπέστησαν είναι σπάνια». Βλ. σημείο 1.1 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 53).

63 — Βλ. το σημείο 6 της ανακοίνωσης του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9) που προβλέπει «[ο]ι επιχειρήσεις που ζητούν επιεική μεταχείριση, μπορεί να αποθαρρυνθούν ως προς τη συνεργασία τους με την Επιτροπή βάσει της παρούσας ανακοίνωσης, αν η θέση τους στο πλαίσιο αστικής δίκης καταστεί δυσμενέστερη σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που δεν συνεργάζονται. Αυτό το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα θα έβλαπτε σημαντικά το δημόσιο συμφέρον για εξασφάλιση [της] αποτελεσματικής εφαρμογής [στο πλαίσιο του δημοσίου δικαίου] του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] σε υποθέσεις συμπράξεων και ως εκ τούτου για παρεμπόνη ή παράλληλη αποτελεσματική [εφαρμογή στο πλαίσιο του ιδιωτικού δικαίου]» (η υπογράμμιση δική μου) (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 41).

64 — Βλ. το άρθρο 5 του κανονισμού 1/2003.

65 — Βλ. το σημείο 2.3 της Λευκής Βίβλου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 53).

66 — Το άρθρο 16, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003 ορίζει ότι «[ό]ταν τα εθνικά δικαστήρια κρίνουν συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές δυνάμει του [άρθρου 101 ή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ], οι οποίες έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο απόφασης της Επιτροπής, δεν μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις που συγκρούονται με την απόφαση την οποία έχει λάβει η Επιτροπή [...]». Η Επιτροπή προτείνει στη Λευκή Βίβλο τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία καλούνται να αποφανθούν επί αγωγών αποζημίωσης λόγω πρακτικών του άρθρου 101 ή 102 ΣΛΕΕ, επί των οποίων εθνική αρχή ανταγωνισμού του ΕΔΑ έχει ήδη εκδώσει οριστική απόφαση, με την οποία διαπιστώνεται παράβαση των άρθρων αυτών, ή επί της οποίας έχει αποφανθεί κατ'έφεση δικαστήριο, εκδίδοντας τελεσίδικη απόφαση επικυρωτική της αποφάσεως της ανωτέρω αρχής ή διαπιστωτική της παραβάσεως, να μην μπορούν να εκδώσουν αποφάσεις αντίθετες προς την ανωτέρω διοικητική ή δικαστική απόφαση.

67 — Το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι, κατά το γερμανικό δίκαιο, οι πραγματικές διαπιστώσεις που περιέχονται σε οριστικές αποφάσεις επιβολής προστίμων είναι δεσμευτικές σε αστικές υποθέσεις και, ως εκ τούτου, δεν χρειάζεται να αποδειχθεί η παράβαση.

ότι η απόφαση αυτή αποτελεί καλή βάση στην οποία μπορεί να στηριχθεί μια αγωγή, και τούτο ιδίως διότι η εν λόγω απόφαση θα εξηγεί πιθανότατα λεπτομερώς τη λειτουργία της επίμαχης συμπράξεως και τη φύση της παραβάσεως του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

42. Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι για την προστασία τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών συμφερόντων εντοπισμού και τιμωρίας συμπράξεων, είναι αναγκαίο να διατηρηθεί όσο το δυνατό περισσότερο η ελκυστικότητα του προγράμματος επιείκειας μιας εθνικής αρχής ανταγωνισμού χωρίς να περιορίζεται αδικαιολόγητα το δικαίωμα προσβάσεως του ενάγοντος σε πληροφοριακά στοιχεία και, τελικώς, ασκήσεως αποτελεσματικού ένδικου βοηθήματος.

43. Όσον αφορά την επίμαχη υπόθεση της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο δεν εξέθεσε λεπτομερώς, με τη διάταξη περί παραπομπής, τη φύση των πληροφοριακών στοιχείων και εγγράφων που παρασχέθηκαν από τους αιτούντες την υπαγωγή τους στο καθεστώς επιείκειας. Δεδομένου, εντούτοις, ότι το αιτούν δικαστήριο έχει επισημάνει ότι το πρόγραμμα επιείκειας της Bundeskartellamt στηρίζεται στο πρότυπο προγράμματος επιείκειας του ΕΔΑ, προτείνω να εξετασθεί, στο πλαίσιο αυτό, η δυνατότητα προσβάσεως σε εκούσιες ενοχοποιητικές δηλώσεις ή εταιρι-

κές δηλώσεις⁶⁸ αιτούντων την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας και σε προϋφιστάμενα έγγραφα που έχουν παρασχεθεί από αυτούς.

44. Κατά τη γνώμη μου, η γνωστοποίηση, σε όσους πρόκειται να προβάλουν αξιώσεις αστικού δικαίου, του περιεχομένου εκούσιων ενοχοποιητικών δηλώσεων⁶⁹ που έγιναν από αιτούντες την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας⁷⁰, στο πλαίσιο ενός τέτοιου προγράμματος και για τον σκοπό της διαδικασίας αυτής, με τις οποίες κατ' ουσίαν παραδέχονται και περιγράφουν στην αρχή ανταγωνισμού τη συμμετοχή τους σε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, θα μπορούσε να καταστήσει λιγότερο ελκυστικό και, ως εκ τούτου, λιγότερο αποτελεσματικό το πρόγραμμα επιείκειας μιας εθνικής αρχής ανταγωνισμού⁷¹.

68 — Από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία δεν προκύπτει με σαφήνεια αν οι αιτούντες την υπαγωγή τους στο καθεστώς επιείκειας προέβησαν σε προφορικές εταιρικές δηλώσεις. Δεδομένου ότι, κατά τη γνώμη μου, οι εν λόγω δηλώσεις δεν πρέπει να γνωστοποιηθούν, είναι άνευ σημασίας αν ήταν προφορικές ή γραπτές.

69 — Άλλως γνωστές ως εταιρικές δηλώσεις.

70 — Οι οποίες ισοδυναμούν με ομολογία ή παραδοχή ενοχής.

71 — Καθόσον οι επίμαχες δηλώσεις αφορούν, ειδικότερα, τη συμμετοχή του αιτούντος επιεική μεταχείριση ατομικών στην παράνομη σύμπραξη, ο εν λόγω αιτών μπορεί να βρεθεί σε δυσμενέστερη θέση σε σύγκριση με τα μη συνεργαζόμενα μέλη της συμπράξεως, σε περίπτωση ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως. Στο σημείο 2.9 της Λευκής Βίβλου, με τίτλο «Αλληλεπίδραση μεταξύ των προγραμμάτων επιεικούς μεταχείρισης και των αγωγών αποζημιώσεως», η Επιτροπή έκρινε ότι έχει ιδιαίτερη σημασία, για την επιβολή της νομοθεσίας τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς, να εξασφαλιστεί η ελκυστικότητα των προγραμμάτων επιείκειας. Η Επιτροπή εκτιμά, συνεπώς, ότι πρέπει να εξασφαλιστεί επαρκής προστασία του απορρήτου των εταιρικών δηλώσεων αιτούντος επιεική μεταχείριση, έτσι ώστε να μην τίθεται σε λιγότερο ευνοϊκή θέση από τους άλλους δράστες της παραβάσεως. Η προστασία αυτή ισχύει όταν η γνωστοποίηση διατάσσεται από δικαστήριο, είτε πριν είτε μετά την έκδοση αποφάσεως από την αρχή ανταγωνισμού (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 53).

Τούτο θα μπορούσε να διακυβεύσει την αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ από την εθνική αρχή ανταγωνισμού και, τελικώς, τη δυνατότητα των ιδιωτών να έχουν ένα αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα. Ως εκ τούτου, καίτοι η άρνηση παροχής της εν λόγω προσβάσεως μπορεί να παρεμποδίζει ή να δυσχεραίνει ως ένα βαθμό την εκ μέρους ζημιωθέντος άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματός του ασκήσεως αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος, εντούτοις, φρονώ ότι η επίπτωση αυτή δικαιολογείται από τον εύλογο σκοπό της διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, αλλά και από τα ιδιωτικά συμφέροντα εντοπισμού και τιμωρίας των συμπράξεων.

45. Επιπροσθέτως, όπως προκύπτει⁷², υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου, οι αιτούντες την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας μπορούν να προσδοκούν δικαιολογημένα ότι, βάσει της διακριτικής ευχέρειας της Bundeskartellamt επί του θέματος, δεν θα γνωστοποιούνται οι εκούσιες ενοχοποιητικές δηλώσεις τους. Φρονώ ότι, καίτοι επιβάλλεται, κατά το δυνατό, ο σεβασμός του θεμελιώδους δικαιώματος ασκήσεως αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος, εντούτοις υπερισχύει η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του αιτούντος την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας να μην γνωστοποιούνται τέτοιου είδους ενοχοποιητικές δηλώσεις.

72 — Ειδικότερα, από το σημείο 22 του προγράμματος επιείκειας της Bundeskartellamt (προπαρατεθέν στην υποσημείωση 6).

46. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι δεν πρέπει, καταρχήν⁷³, να επιτρέπεται η πρόσβαση σε εκούσιες ενοχοποιητικές δηλώσεις αιτούντων την υπαγωγή τους σε καθεστώς επιείκειας.

47. Εντούτοις, πέραν των εν λόγω ενοχοποιητικών δηλώσεων, ζημιωθέντες όπως η Pfliegerer, πρέπει να έχουν πρόσβαση σε όλα τα λοιπά προϋφιστάμενα έγγραφα που έχει προσκομίσει αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας⁷⁴, τα οποία μπορούν να τους βοηθήσουν να θεμελιώσουν, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, την ύπαρξη παράνομης πράξεως κατά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ⁷⁵, της ζημίας που υπέστησαν και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της παραβάσεως και της ζημίας⁷⁶. Τα επίμαχα έγγραφα δεν είναι, κατ' ουσία, προϊόν της ανωτέρω διαδικασίας καθόσον, αντιθέτως από τις ανωτέρω

73 — Μπορεί να είναι αναγκαία η πρόβλεψη εξαιρέσεων από τον εν λόγω κανόνα, υπό συγκεκριμένες περιστάσεις, για παράδειγμα, όταν ο ίδιος ο αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας έχει γνωστοποιήσει σε τρίτους το περιεχόμενο της εταιρικής δηλώσεώς του. Βλ., για παράδειγμα, το σημείο 33 της ανακοινώσεως του 2006 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9).

74 — Πλην των επαγγελματικών απορρήτων και άλλων πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα, όπως τα εσωτερικά έγγραφα.

75 — Σε έννομες τάξεις, όπως αυτή της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στις οποίες οι ιδιώτες που ασκούν αγωγές αποζημιώσεως μπορούν να στηρίζονται στην οριστική απόφαση της εθνικής αρχής ανταγωνισμού ή του ακολούθως επιληφθέντος δικαστηρίου για να θεμελιώσουν παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, εκτιμώ ότι η πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία ή έγγραφα που έχουν γνωστοποιηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας προγράμματος επιείκειας από αιτούντα την υπαγωγή του στο εν λόγω καθεστώς δεν πρέπει να επιτρέπεται στο πλαίσιο αυτό, καθόσον δεν είναι αναγκαία για την άσκηση αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος και για την άσκηση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη.

76 — Κατά τη γνώμη μου, η εθνική αρχή ανταγωνισμού πρέπει να ζητεί δεσμευτικές διαβεβαιώσεις ότι τα πληροφοριακά στοιχεία θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικώς για τις ανάγκες της επίμαχης δίκης.

ενοχοποιητικές εταιρικές δηλώσεις, υπάρχουν ανεξαρτήτως της εν λόγω διαδικασίας και μπορούν, τουλάχιστον θεωρητικώς, να εξευρεθούν αλλού. Κατά τη γνώμη μου, δεν συντρέχουν αποχρώντες λόγοι αρνήσεως της προσβάσεως στα εν λόγω έγγραφα, τα οποία προορίζονται ειδικώς και είναι ικανά να

συνδράμουν στην άσκηση αγωγής αποζημιώσεως. Η εκ μέρους εθνικής αρχής ανταγωνισμού άρνηση παροχής προσβάσεως στα εν λόγω έγγραφα, υπό περιστάσεις όπως αυτές στην υπόθεση της κύριας δίκης, θα αντέβαινε στο θεμελιώδες δικαίωμα ασκήσεως αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος.

VI — Πρόταση

48. Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα εκτεθέντα, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την εξής απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Amtsgericht Bonn (Γερμανία):

«Όταν μια εθνική αρχή ανταγωνισμού εφαρμόζει πρόγραμμα επιείκειας με σκοπό να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, οι ζημιωθέντες από ορισμένη σύμπραξη δεν μπορούν, προκειμένου να προβάλουν αξιώσεις αστικού δικαίου, να έχουν πρόσβαση σε ενοχοποιητικές δηλώσεις που παρασχέθηκαν εκουσίως από αιτούντες την υπαγωγή τους στο καθεστώς επιείκειας, με τις οποίες οι εν λόγω αιτούντες, κατ' ουσία, παραδέχονται και περιγράφουν στην ανωτέρω αρχή τη συμμετοχή τους σε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, καθόσον τούτο θα μπορούσε να καταστήσει λιγότερο ελκυστικό και, ως εκ τούτο, λιγότερο αποτελεσματικό το πρόγραμμα επιείκειας της αρχής και να διακυβεύσει την αποτελεσματική εφαρμογή από την αρχή αυτή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Καίτοι η άρνηση της εν λόγω προσβάσεως μπορεί να παρεμποδίζει ή να δυσχεραίνει ως ένα βαθμό την εκ μέρους φερόμενου ως ζημιωθέντος άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματός του ασκήσεως αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος και του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη, τα οποία

κατοχυρώνονται από το άρθρο 47 σε συνδυασμό με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επίπτωση αυτή δικαιολογείται από τον εύλογο σκοπό της διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, αλλά και από τα ιδιωτικά συμφέροντα εντοπισμού και τιμωρίας των συμπράξεων.

Η άρνηση της εθνικής αρχής ανταγωνισμού να παράσχει πρόσβαση σε άλλα προϋφιστάμενα έγγραφα που έχει προσκομίσει αιτών την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν πρόσωπα φερόμενα ως ζημιωθέντες από ορισμένη σύμπραξη να θεμελιώσουν, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, την ύπαρξη παράνομης πράξεως κατά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, της ζημίας που υπέστησαν και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της παραβάσεως και της ζημίας, θα αντέβαινε στο θεμελιώδες δικαίωμα ασκήσεως αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος και στο δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, τα οποία κατοχυρώνονται από το άρθρο 47 σε συνδυασμό με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»